

Dr. Guste Santini poznat je hrvatskoj javnosti kao žestoki kritičar ekonomske, posebno monetarne politike bivše vlasti. Od posljednjih izbora nije tako često u javnosti. Muče ga poslovne brige, jer je njegova Investicijsko-komercijalna štedionica pred likvidacijom prema odluci HNB-a još dok ju je vodio guverner Marko Škreb. No, Guste Santini i dalje prati što se zbiva na hrvatskom bankarskom tržištu, a za Jutarnji list dao je svoje ocjene promjena u HNB-u i monetarne politike.

**U najnovijim krivičnim prijavama protiv Glumine i Poštanske banke spominje se, uz ostalo, propust naplate potraživanja. Nisu li onda svi predsjednici uprava banaka po toj osnovi zaslužili da ih se optuži ili barem smijeni?**

Ne mogu govoriti o konkretnim slučajevima ali bih bio vrlo sretan i ponosan na HNB, hrvatsku državu i Vladu da formira ekspertni tim koji će utvrditi činjenično stanje kako bi se točno vidjelo što je propust pojedinaca, a što države. Što ako država takvim akcijama traži alibi za svoje propuste i akcije koje je morala napraviti? Osiguranje naplate znači da ja unaprijed kažem da je netko tat. Da se ovdje poštuju ček, mjenica i ugovori, mi o tome uoče ne bismo razgovarali. Ne vjerujem da postoji jedna banka u Hrvatskoj i na svijetu koja nije dala kredit na osnovi osobnog boniteta klijenta "bez pokrića" dok je ugovorom o kreditu bio osiguran povrat sredstava.

**A što je s pravilima HNB-a?**

Ako je zakon zakon, on se uvijek primjenjuje, a ako se primjenjuje kada netko hoće, onda je to boljševizam.

**Klasifikacija rizičnosti kredita HNB-a je znači bespotrebna izmišljotina?**

Klasifikaciju rizičnosti prepisali smo od Amerikanaca gdje pravni sustav funkcionira. Umjesto da nam je ugovor o kreditu svetinja, mi zbog neefikasnog sudstva izmišljamo pokrića za kredite. Država se na taj način kao arbitar miješa u dogovor dviju zainteresiranih stranaka o kreditu, što nas vraća u socijalistički i boljševički diriaizam. Ako ste vi dugo bili moj komitent i redovito ste plaćali, ni vi ni ja nismo mogli predvidjeti da ćete doći u krizu i nećete moći vratiti kredit. Vas je situacija u zemlji, a ne rizičnost dovela u situaciju neplaćanja.

**Kako ocjenjujete nedavne promjene u HNB-u, posebice u njegovu Savjetu? Smatrate li te ljude dovoljno stručnima da nešto promijene i pritom odrae autonomnost središnje banke?**

Rohatinski je jedan od rijetkih ljudi s kojima sam pisao, što znači da ga izuzetno cijenim. Što se tiče Savjeta i izvršnih direktora HNB-a, smatram da je tu bilo previše kompromisa, a to pokazuje da će novih vjetrova biti manje nego što bi ih objektivno moglo biti.

**Što mislite o angažiranju Marka Škreba kao savjetnika novoga guvernera?**

Mislim da je i to kompromis jer je Škreb od dolaska na mjesto guvernera 1996. stalno smanjivao

odnos primarnog novca, novčane mase i konsolidirane bilance, tj. prokrvljenost tokova, a što ima izuzetne negativne posljedice na cijeli sustav. Uvođenje "abecede rizičnosti" također je inovacija Škrebca i njegova rukovodstva, a pokazalo se da su ti kriteriji kod nas neprimjenjivi. Vjerujem da Rohatinski neće prihvatiti njegova rješenja, ali ovaj stupanj koegzistencije starih i novih kadrova može iznenaditi u bilo kojem smjeru.

### **Treba li Škrecb krivično odgovarati za ukupni trošak bankarskih kriza težak jedan cijeli državni proračun?**

Ja bih, da sam na mjestu guvernera, inicirao formiranje ekspertnog tima jer mnogi bankari i danas tvrde da nisu trebali otići u stečaj. Sabor također moae formirati povjerenstvo i prilično je čudno da to već nije napravio kao da ga ne zanima gdje je i kako potrošeno 50 milijardi kuna. Zabrinjava činjenica da Sabor nije dobio uvid u zapisnike sa sjednica Savjeta i to je nedopustivo. Što se tiče Škreba, smatram da ljudi koji su birani na funkcije moraju imati punu slobodu odlučivanja, ali i odgovornosti. Ako nisu sami odlučivali, imali su mogućnost da odbiju funkciju. Škrecb to nije napravio.

### **Od HNB-a se nakon smjena očekuje i promjena monetarne politike?**

Monetarna politika mora svakako pratiti nacionalni razvoj ili HNB treba napustiti monetarnu suverenost. Kuna i tako nije izraz nacionalnog suvereniteta pa zašto onda ne uvesti euro i napustiti monetarnu suverenost. Politika koju danas imamo ukazuje da je nužno uvesti euro, što bi smanjilo valutni rizik koji dnevno raste.

### **Prodajom Privredne, Splitske i Riječke te promjenom vlasničke strukture Zagrebačke banke strane banke imaju premoć na hrvatskom bankarskom tržištu. Je li to dobro ili loše?**

Oko 90 posto bilance hrvatskih banaka već je pod kontrolom stranog kapitala, on ih kontrolira i određuje njihovu poslovnu politiku. Kako je pored toga u pasivi bilance 70 posto devizna komponenta, sve manje postaje i sporna dilema oko eura i kune. Pripadnost stranih banaka nacionalnom bankarstvu tek je neutemeljena aelja. Strane banke mirno su promatrale događanja u hrvatskom bankarstvu i polako, ali sigurno, preuzimale zdravu komitentsku strukturu, ostavljajući domaćima samo onu bolesnu. Svaka krizna situacija je za njih razvojna šansa, što se lijepo može vidjeti iz dinamike rasta bilance tih banaka. One su donijele svoju superiornu tehnologiju, ali ne s namjerom da unaprijede učinkovitost domaćih banaka, nego da povećaju svoje konkurentske prednosti. One su bile podržane i neuporedivo jeftinijim izvorima sredstava, ali nisu imale razloga da utječu na smanjenje kamatnih stopa.

### **Preostalim domaćim bankama se, dakle, loše piše?**

One su već u situaciji da preuzimaju lošiji dio gospodarstva koje strane banke neće kao komintente, što pogoršava neravnotežni položaj domaćih banaka. Strane će banke brzo izgubiti interes za investiranje, tj. kreditiranje bez posebnih kolaterala, odnosno garancije draave. Tako će uskoro jedini korisnik bankarskog sustava postati država. Budući da privreda nije u stanju adekvatno pratiti proces internacionalizacije banaka, to bi moglo dovesti do loma

hrvatskoga gospodarstva. Tako će sljedeća preostala destinacija ne samo bankama nego i gospodarstvu biti Ministarstvo financija, odnosno porezni obveznici.

### **Znači li to nastavak stečajeva domaćih banaka?**

Hrvatskoj narodnoj banci preostat će u takvoj konstelaciji snaga uskoro samo uloga sanatora ili stečajnog upravitelja preostalog dijela banaka. Ostale mjere neće moći učinkovito provoditi jer neće biti nikakvog odgovora od internacionaliziranih banaka. Stoga bi što hitnije trebalo osnovati ekspertni tim kako bi se neizbježno restrukturiranje ili stečajevi proveli na što jeftiniji i bezbolniji način. To je uobičajeno u svijetu jer isto kao što se upravlja prihodom i profitom, može se upravljati i gubicima.

### **Što mislite o ideji Marinka Filipovića, direktora DAB-a, da se kontrola i stečajni postupci banaka zdvoje iz HNB-a?**

Ako je HNB monetarna vlast, onda unutar nje mora biti i nadzor, kontrola i kompletno upravljanje bankarskim sustavom. Sigurno je da bi buduće stečajeve trebao razmatrati posebni ekspertni tim koji bi ih razmatrao case by case. Naime, pored troška isplate osigurane štednje, u stečaj zajedno s bankom odlazi i niz oduzeća, broj nezaposlenih se povećava a društveni proizvod smanjuje. Stoga za donijeti odluku o stečaju neke banke nije dovoljno samo revizorsko ili neko slično mišljenje.

### **Može li HNB u takvim odnosima snaga ostati autonomna?**

Autonomnost HNB-a postaje svakako upitna jer internacionalizirane banke će slušati svoje matične banke, a ne nju. HNB tako sama sebe pomalo eliminira, a svojom je politikom samo ubrzala taj proces. Premoć stranih banaka u hrvatskom bankarstvu zapravo znači eurizaciju sustava bez obzira hoće li Hrvatska uvesti euro kao nacionalnu valutu. Bankarstvo je dio privrednog sustava pa će se isti kriteriji prenijeti na cijelo gospodarstvo.

### **Zauzimate se znači za odraavanje domaćih banaka po svaku cijenu?**

Draava je trebala ujediniti Privrednu i Zagrebačku banku i dokapitalizirati ih s jednom ili dvije milijarde dolara. Pored toga smo trebali kupiti jednu banku u Njemačkoj ili Austriji. Umjesto toga mi smo postali marginalno traište stranim bankama. Sada nam je jedina šansa stvaranje jedne nove komercijalne nacionalne banke preko koje bi se mogla i morala realizirati koncepcija strategije razvoja. Kakve koristi od Račanova ekspertnog tima za strategiju razvoja ako ne postoji banka koja će to pratiti?

### **A što je s HBOR-om?**

HBOR bi trebao ujediniti preostale domaće banke prema nekom kriteriju - Croatia banka, Poštanska i ciljeli niz drugih banaka i štedionica. Sama bilanca HBOR-a premala je da bi mogla potegnuti razvoj jedne zemlje. Banke moraju podržati izvoznu privredu. Nema dinamiziranja privrednog razvoja i izlaska iz krize bez potpore jake razvojne banke.

**Kako ocjenjujete mjere za rješavanje problema nelikvidnosti?**

Temeljne razloge nelikvidnosti vidim u strukturnoj odnosno troškovnoj inflaciji koja iznosi i više postotaka mjesečno. Kretanje proračuna od 1993. do danas pokazuje da se troškovna inflacija nije smanjivala, nego da se povećavala. Rast proračuna i rebalansi izvedeni su upravo iz troškovne inflacije. Dovoljno je pogledati stopu zaduženja države koja je od 1993. iznosila oko 80 posto godišnje. Da porezi i doprinosi nisu toliko rasli, dužnici bi vjerojatno mogli pokrivati svoje dugove.

**Kolika je troškovna inflacija?**

Ja sam 1995. napisao da oko četiri posto mjesečno ili do 60 posto godišnje. Ona se smanjila, ali danas sigurno iznosi oko 20 posto godišnje. Teško ju je identificirati jer sustav ne funkcionira. No, predlažem ministru Crkvencu da pripremi za Sabor izvješće koliki je porezni kapacitet hrvatske države pa onda da se na temelju toga odredi rashodna strana proračuna.

**Je li u ovim uvjetima moguće smanjenje obvezne rezerve?**

Obavezna rezerva i dalje iznosi 30,5 posto na depozite bez obzira na njihov stupanj likvidnosti. Ona predstavlja zapravo draavni porez na depozite financijskih institucija. Njome se ulazna kamatna stopa povećava za 44 posto, što znači da je zbog nje kamata od 15 posto povećana za 6,6 posto. Obvezna rezerva će se vjerojatno zadržati na postojećem nivou jer ima malo prostora da se smanji. Ono što je moguće i nužno odmah napraviti je uvesti diferenciranu obveznu rezervu. No, bankama je sada vžanije da dobiju veliku kamatu na obveznu rezervu nego da se ona smanji. One su zainteresirane samo da plasiraju novac u financiraje javne potrošnje i dugova države.

**Čime ćete se baviti nakon likvidacije štedionice?**

Radim na web stranicama koje će analizom privrednih tema, saborskih odluka te gospodarskih kretanja omogućavati poslovnim ljudima da mogu sami predviđati događanja.